

Zvláštní způsoby řízení

JUDr. Jana Zezulová , Ph.D.

- 1. Obecné výklady**
- 2. Řízení v trestních věcech mladistvých**
- 3. Řízení proti uprchlému**
- 4. Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání**
- 5. Řízení před samosoudcem a trestní příkaz**
- 6. Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu**
- 7. Řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu**

Zvláštní způsoby řízení

Obecné výklady

- Trestní řád v dvacáté hlavě (§ 290 až § 314k) upravuje **zvláštní způsoby řízení**.
- Jde o některé **odchytky od obecného způsobu** úpravy trestního řízení, které **jsou zpravidla odůvodněny zvláštní povahou** příslušného druhu řízení.
- V řízení **proti uprchlému** je specifický procesní postup odůvodněn tím, že i proti nepřítomnému obviněnému je na místě konat trestní stíhání, ale je třeba zabezpečit i uprchlému obviněnému výkon většiny jeho procesních práv.
- **Podmíněné zastavení trestního stíhání i narovnání** představují instituty, jež byly do trestního řádu zařazeny novelami trestního řádu č. 292/1993 Sb., resp. č. 152/1995 Sb.
- **Řízení před samosoudcem (včetně zjednodušeného řízení a řízení o trestním příkazu)** směřuje ke zjednodušení a odformalizování stadia projednání trestních věcí v řízení před soudem, jde-li o věci menší závažnosti.

Zvláštní způsoby řízení

Obecné výklady

- Novela trestního řádu z roku 2001 nově zařazuje do hlavy dvacáté mezi zvláštní způsoby řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu.
- Řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (z. č. 177/2008 Sb., s účinností od 1. 7. 2008)
- Obecné ustanovení § 290 tr. ř. stanoví, že jestliže hlava dvacátá neobsahuje ustanovení zvláštní, použije se i na tyto způsoby řízení subsidiárně (podpůrně) obecných předpisů.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Ustanovení § 291 tr. ř., ve znění zákona č. 218/2003 Sb., nově stanoví, že řízení v trestních věcech mladistvých upravuje **zvláštní zákon**, jímž je právě zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).
- Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle tohoto zákona (tedy podle trestního řádu). Odst. 3 § 1 zákona č. 218/2003 Sb., pak vymezuje vztah zákona k základním trestněprávním a jiným předpisům, když stanoví, že „pokud tento zákon nestaví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů“^[1].

^[1] Trestní zákon, trestní zákoník, trestní řád, občanský soudní řád, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- **Řízení v trestních věcech mladistvých** (hlava II., díl 7 zákona č. 218/2003 Sb.) se vyznačuje zejména těmito **odchylkami oproti původní právní úpravě**:
- Soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají **soudy pro mládež** (§ 4).
- Kladen je důraz na **specifický přístup při projednávání trestních věcí mladistvých**. V řízení ve věcech mladistvých je třeba postupovat s přihlédnutím *k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby, proti níž se vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen, projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání vyvozena odpovědnost podle zákona.*
- Řízení je přitom třeba vést tak, aby působilo *k předcházení protiprávním činům*. Při provádění úkonů řízení ve věcech mladistvých se musí jednat s osobami na úkonu zúčastněnými tak, jak to vyžaduje *význam a výchovný účel řízení; vždy je nutno šetřit jejich osobnosti* (§ 3 odst. 4).

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Zákon dále stanoví požadavek **specializace orgánů činných v trestním řízení a dalších osob**. Soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů a úředníci Probační a mediační služby působící v trestních věcech mládeže musí mít *zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží*. V řízení proti mladistvých je třeba dbát toho, aby vyšetřování, projednávání i rozhodování jejich trestních věcí byl svěřováno osobám, jejichž znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže zaručí splnění výchovného účelu řízení (§ 3 odst. 8, § 36).
- Orgány činné podle tohoto zákona postupují ve **spolupráci s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí a s Probační a mediační službou**. Zákon mezi další významné subjekty řadí *zájmová sdružení občanů, místní komunity a nositele jednotlivých mediačních a probačních programů*. Zapojení těchto subjektů by totiž mohlo významně přispět k včasné a přiměřené reakci na delikvenci mládeže. Proto je zákonem uložena *povinnost orgánům činným v trestním řízení spolupracovat s těmito subjekty* a je též předpokládán jejich podíl na výkonu soudních rozhodnutí a spolupůsobení při nápravě mladistvých, jakož i při vytváření vhodného sociálního zázemí

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Na rozdíl od obecné úpravy místní příslušnosti řízení provádí soud pro mládež, v jehož obvodu mladistvý bydlí, a nemá-li stálé bydliště, kde se zdržuje nebo pracuje.
- Nelze-li žádné takové místo zjistit nebo jsou-li mimo území České republiky, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu bylo provinění spácháno; jestliže nelze místo činu zjistit, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu čin vyšel najevo (§ 37).
- Pouze výjimečně lze konat společné řízení proti mladistvému a dospělému, jestliže je to nutné pro všestranné a objektivní objasnění věci a není to na újmu mladistvého. Takové společné řízení koná soud pro mládež, a pokud jde o mladistvého, užije se i ve společném řízení stanovení tohoto zákona. Vyžaduje-li to prospěch mladistvého, může příslušný soud postoupit věc soudu pro mládež, u něhož je konání trestního řízení se zřetele na zájmy mladistvého nejúčelnější (§ 38, § 39).

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Mladistvý má právo na zacházení přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu (§ 42 odst. 1).
- Dále zákon stanoví, že mladistvý musí mít obhájce již od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit (nutná obhajoba, § 42 odst. 2, odst. 3).
- Zvláštní zájem na ochraně soukromí a osobnosti mladistvého odůvodňuje *upřednostnění utajení informací týkajících se jeho provinění před ústavně chráněnou zásadou veřejnosti trestního řízení*, a to vzhledem k co největšímu odstranění škodlivých vlivů řízení na mladistvého, včetně vlivů difamujících jeho osobu, a na základě ústavní zásady **presumce nevin**

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Základní principy ochrany soukromí mladistvých a omezení veřejnosti proti nim vedených trestních řízení vymezuje zákon v § 3 odst. 5 a detailně je rozvádí v ustanoveních § 52 až 54.
- V řízení ve věcech dětí mladších patnácti let naplňují tuto zásadu ustanovení o jednání, které je zásadně neveřejné, přičemž § 52 až 54 zde platí obdobně (srov. § 92 odst. 2, 3) a ustanovení o uveřejňování výsledků řízení (§ 94).
- V této souvislosti třeba připomenout i to, že v případě mladistvého se jedná o trestní řízení, sice částečně modifikované speciální úpravou zákona o soudnictví ve věcech mládeže, obecně však upravené trestním řádem.
- U dětí mladších patnácti let však jde o civilní řízení, upravené o. s. ř., taktéž v některých směrech modifikované zákonem (hlava III., § 89 až 96), které vychází ze zcela jiných zásad, než jaké platí v trestním řízení.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Zákon proto stanoví, že dokud není trestní stíhání pravomocně skončeno, mohou orgány činné v řízení podle tohoto zákona zveřejňovat jen takové informace o řízení vedeném proti mladistvému, kterými nebude ohroženo dosažení účelu trestního řízení, a které neodporují požadavku ochrany osobnosti mladistvého a osobních údajů, a to i jiných osob zúčastněných na řízení (§ 52).
- Zveřejněny tedy mohou být pouze informace, které neodporují požadavku ochrany osobnosti mladistvých a neohrožují dosažení účelu trestního řízení
- Zveřejněním ve smyslu citovaného ustanovení je třeba rozumět takové *jednání, které je způsobilé učinit obsah informace přístupným většímu počtu osob.* Ke zveřejnění vždy dojde, pokud taková informace je sdělena prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků.
- Ustanovení se vztahuje také na ochranu osobnosti a osobních údajů všech dalších osob zúčastněných na řízení (poškozených, svědků, znalců, zákonných zástupců apod.), a to po celou dobu trestního stíhání.
- Ustanovení § 52 je speciální vůči § 8a trestního řádu, který se v trestních věcech mladistvých neuplatní.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Předmětem úpravy § 53 je ochrana osobních údajů mladistvých a stanovení omezení v jejich zveřejňování.
- Podle § 53 odst. 1 nesmí být - s výjimkou případů výslovně stanovených zákonem - zveřejněna žádná informace
 - a) která obsahuje jméno a příjmení mladistvého,
 - b) která by umožnila mladistvého identifikovat.
- *Tento zákaz není časově omezený a vztahuje se nejen na celé trestní řízení, ale i na po něm následující období, tedy i na období následující po jeho skončení.*
- *Uvedený zákaz neplatí pouze pro soudce pro mládež, státní zástupce a policejní orgány, ale pro každého, kdo má k dispozici informace o trestním stíhání mladistvého, jeho průběhu a výsledku.*
- Zákon o soudnictví ve věcech mládeže zakazuje zveřejňování informací o mladistvém
 - a) jakýmkoliv způsobem a
 - b) kýmkoliv

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Ustanovení § 53 odst. 2 stanoví, jaký postup se nepovažuje za sdělení informací - tedy co není zakázaným zveřejněním informací o mladistvém ve smyslu zákona a jednak vymezuje výjimky ze zákazu zveřejňování takových informací.
- Jedná se konkrétně o:
 - a) *sdělení informací o obviněném mladistvém během trestního řízení, pokud účelem takového postupu není jejich zveřejnění,*
 - b) *zveřejnění informací o obviněném mladistvém za účelem policejního pátrání po něm.*
- K písm. a) - Tento typ sdělování informací o mladistvém není jejich zveřejněním ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Nesměruje totiž k šíření těchto informací navenek, nýbrž k naplnění účelu tohoto zákona a účelu trestního řízení.
- *Osoby, kterým byly takové informace sděleny, je však nesmí dále rozšiřovat, o čemž musí být poučeny.*

Řízení v trestních věcech mladistvých

- V pravém slova smyslu jedinou výjimkou ze zákazu zveřejňování informací o mladistvém je jejich zveřejnění v souvislosti s vyhlášením pátrání po něm.
- Obdobně je třeba přistupovat ke zveřejnění osobních údajů o uprchlém mladistvém v souvislosti s uveřejněním jeho předvolání k hlavnímu líčení a veřejnému zasedání postupem podle § 306 trestního řádu (zpravidla se tak děje vyvěšením takového předvolání na úřední desku soudu).
- Další prolomení zákazu zveřejňování informací o mladistvém zákon umožňuje v souvislosti se zveřejňováním informací o konečném výsledku řízení (viz § 54 odst. 3, 4). Zákon v citovaném ustanovení svěřuje do pravomoci předsedy senátu rozhodnutí o formě zveřejnění odsuzujícího rozsudku vneseného v trestní věci mladistvého (viz dále).

Řízení v trestních věcech mladistvých

§ 54 Hlavní líčení a veřejné zasedání a publikování informací o nich

(1) Hlavního líčení a veřejného zasedání se mohou účastnit pouze obžalovaný mladistvý, jeho dva důvěrníci, jeho obhájce, zákonní zástupci a příbuzní v přímém pokolení, sourozenci, manžel nebo druh, poškozený a jeho zmocněnec, zúčastněná osoba a její zmocněnec, zákonní zástupci poškozeného a zúčastněné osoby, svědci, znalci, tlumočníci, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, úředníci Probační a mediační služby a zástupce školy nebo výchovného zařízení. Na návrh mladistvého může být hlavní líčení nebo veřejné zasedání konáno veřejně.

Ustanovení § 54 zakotvuje obligatorní vyloučení veřejnosti z konání hlavního líčení a veřejného zasedání.

- Zákon připouští možnost konání HL a VZ veřejně pouze výjimečně na návrh samotného mladistvého.
- Zákon však taxativně vyjmenovává osoby, které se mohou HL a VZ účastnit; těmto osobám nelze účast na hlavním líčení nebo veřejném zasedání odepřít.

Řízení v trestních věcech mladistvých

§ 54

(2) Publikování informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by vedly ke ztotožnění mladistvého ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem, je zakázáno. Stejně tak je zakázáno publikování každého textu nebo každého vyobrazení týkajícího se totožnosti mladistvého.

- Specifikace režimu ochrany osobního soukromí a informací o řízení vedeném proti mladistvému pro stádium HL a VZ.
- Zakázáno je publikování
- a) informací o průběhu HL a VZ, které by vedly ke ztotožnění mladistvého ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem,
- b) textů a vyobrazení týkajících se totožnosti mladistvého.
- Zákaz se vztahuje na všechny osoby i na všechny formy publikace daných informací, textů a vyobrazení.

Řízení v trestních věcech mladistvých

§ 54

(3) Rozsudek se vyhlašuje veřejně v hlavním líčení v přítomnosti mladistvého. Pravomocný odsuzující rozsudek může být uveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích jen bez uvedení jména, popřípadě jmen, a příjmení mladistvého, při přiměřené ochraně mladistvého před nežádoucími účinky jeho uveřejnění.

- Bez ohledu na to, zda je ve věci konáno veřejné HL nebo VZ anebo soud jedná s vyloučením veřejnosti, rozsudek se vyhlašuje vždy veřejně v přítomnosti mladistvého. Právní úprava v § 54 odst. 3 je konkrétním rozvedením ústavní zásady zakotvené v čl. 96 odst. 2 věty druhé Ústavy a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Oba tyto články stanoví požadavek veřejného vynesení soudního rozsudku a nepřipouští z něj žádné výjimky.
- Požadavek veřejnosti vyhlásování rozsudku sám o sobě nepředstavuje průlom do zákazu zveřejňování informací o řízeních ve věcech mladistvých, umožňujících identifikovat mladistvé, a do zákazu zveřejňování informací odporujících požadavku ochrany osobnosti dalších osob zúčastněných na těchto řízeních.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- *Průlomem do tohoto zákazu je toliko možnost zveřejnit odsuzující rozsudky ve věcech mladistvých, nikoliv však bez jakýchkoli omezení.*
- *§ 54 odst. 3 druhá věta stanoví limity pro zveřejnění těchto rozsudků, a modifikovány mohou být pouze rozhodnutím předsedy senátu.*
- *Otevřena je tak možnost uveřejnit pouze odsuzující rozsudky. Nevztahuje se tedy na všechny výsledky řízení ve věcech mladistvých.*
- *Možnost uveřejnit samotné odsuzující rozsudky pak není vázána na jejich vyhlášení, nýbrž na jejich právní moc. Navíc i jejich uveřejnění pro případ nabytí jejich právní moci může svým rozhodnutím vyloučit předseda senátu.*
- *Ustanovení § 54 odst. 3 však neumožňuje osobám, které byly přítomny vyhlášení odsuzujícího rozsudku, tento bez dalšího uveřejnit.*
- *Ustanovení § 54 odst. 4 poskytuje předsedovi senátu pravomoc rozhodnout usnesením o jiném způsobu uveřejnění odsuzujícího rozsudku než vyplývá přímo ze zákona (konkrétně pak z § 54 odst. 3).*
- *Při rozhodování musí předseda senátu přihlédnout ke skutečností charakterizujícím osobu mladistvého a k povaze a charakteru jím spáchaného provinění.*

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Předseda senátu může:
 - a) zpřísnit podmínky pro uveřejnění rozsudků ve veřejných sdělovacích prostředcích, tedy dále nad rámec zákonné úpravy zúžit okruh informací, které z něj lze při jeho publikaci čerpat (*hledisko ochrana zájmů mladistvého, především pak zájmu na ochraně jeho soukromí před negativními vlivy okolí a publikace informací o jeho provinění*);
 - a) zmírnit podmínky pro uveřejnění rozsudku ve veřejných sdělovacích prostředcích, tj. povolit jeho uveřejnění ve veřejných sdělovacích prostředcích s uvedením jména a příjmení mladistvého, příp. s jinými osobními údaji mladistvého (*užití jen výjimečně, pouze v případech zvláště závažných provinění, hledisko ochrany společnosti*).

Řízení v trestních věcech mladistvých

- *Obdobný režim ochrany soukromí se uplatní též v jednáních ve věcech dětí mladších patnácti let, které se dopustily činů jinak trestných (§ 92 a 94).*
- Ustanovení § 94 upravuje režim uveřejňování výsledků řízení podle hlavy třetí zákona.
- **Obecně zákon umožňuje ve veřejných sdělovacích prostředcích uveřejnit po právní moci rozhodnutí, kterým bylo ukončeno řízení, pouze výsledek tohoto řízení bez uvedení jména a příjmení dítěte, ohledně něhož se řízení vedlo, dalších účastníků řízení a jejich opatrovnících nebo jiných zástupců.**
- **Výjimku z těchto zákazů může v odůvodněných případech povolit soud pro mládež.**

Řízení v trestních věcech mladistvých

- **Nález Ústavního soudu ve věci návrhu na zrušení § 53 odst. 1 a § 54 zákona o soudnictví ve věcech mládeže - Pl. ÚS 28/2004, publ. pod č. 20/2006 Sb.**
- Navrhovatel poukazuje na údajný rozpor výše cit. ustanovení s právem veřejnosti na informace, svobodu projevu a zásadou veřejnosti (čl. 17 odst. 1, 4, 5 a čl. 38 odst. 2 LZPS).
- Ústavní soud návrh navrhovatele svým nálezem zamítl a v odůvodnění svého nálezu (mimo jiné) poukázal na to, že:
výchovnou činnost soudu, resp. výchovné působení trestního řízení na příjemce informací není podle názoru Ústavního soudu nutno spojovat vždy právě s identifikací pachatele. Podstatnějšími informacemi pro výchovu k úctě k právům a spravedlnosti jsou zajisté informace, týkající se skutkových zjištění a jejich právního posouzení, které lze za účinnosti napadených ustanovení získat při veřejném vyhlášení rozsudku a které lze bez jakéhokoliv věcného omezení svobodně projevovat a šířit.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Zákon také doplňuje u mladistvých již existující druhy odklonů – vedle podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání upravuje rovněž institut odstoupení od trestního stíhání mladistvého (§ 70).
- Zmíněný institut spočívá v tom, že za splnění zákonem stanovených podmínek může v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem soud pro mládež odstoupit od trestního stíhání mladistvého a zároveň zastavit trestní stíhání z důvodu absence veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého.
- Provinění, na které TZ stanoví TOSV, jehož horní hranice nepřevyšuje 3 léta, důvod chybějící veřejný zájem na dalším trestním stíhání ml., s přihlédnutím k povaze a závažnosti provinění a osobě ml., lze odstoupit od trestního stíhání ml. Jestliže: trestní stíhání není účelné a potrestání není nutné k odvrácení ml. od páchaní dalších provinění.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- U mladistvého je **vazba** mimořádným zajišťovacím prostředkem, a to za podmínky, jestliže účelu vazby dosáhnout jinak.
- Použití institutu vazby v trestních věcech mladistvých je z tohoto pohledu opatřením zcela **výjimečným**.
- Ustanovení § 46 odst. 1 uvádí, že **mladistvý může být vzat do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak**.
- Proto také úprava v zákoně je založena na tom, že vazbu mladistvého lze nahradit:
 - **zárukou, dohledem, slibem nebo jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby.**
- Vazbu mladistvého lze také nahradit **peněžitou zárukou** (§ 49).
- Tato opatření jsou pojímána tak, že by měla být využívána **přednostně**.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje nový institut náhrady vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby (§ 50).
- Mladistvý, u něhož jsou dány důvody vazby, může být místo vzetí do vazby svěřen do péče důvěryhodné osoby, jestliže:
 - a) taková osoba je ochotná a schopná se ujmout péče o něho a dohledu nad ním, písemně se zaváže, že bude o mladistvého pečovat a převezme odpovědnost za to, že se mladistvý na předvolání dostaví k orgánu činnému podle tohoto zákona a splní i další podmínky, které určí soud, a
 - b) mladistvý souhlasí s tím, že bude svěřen do její péče, písemně se zaváže, že se bude chovat podle dohodnutých podmínek a splní i další podmínky stanovené soudem pro mládež.
- Neplní-li důvěryhodná osoba nebo mladistvý své závazky uvedené výše, rozhodne orgán rozhodující o vazbě na návrh mladistvého, důvěryhodné osoby, v jejíž péči se mladistvý nalézá, nebo i bez návrhu, že:
 - a) tuto osobu i mladistvého zproští závazků, které přijali a
 - b) současně určí jinou důvěryhodnou osobu za podmínek shora uvedených nebo přijme jiné opatření nahrazující vazbu, anebo není-li to možné, rozhodne o vazbě nebo vydá příkaz k zatčení mladistvého.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Ustanovení § 47 zákona o soudnictví ve věcech mládeže upravuje postup při rozhodování o **dalším trvání vazby**.
- Vazba v řízení ve věcech mladistvých nesmí trvat déle než **dva měsíce**, a jde-li o *zvláště závažné provinění* (§ 14 odst. 3 trestního zákoníku –horní hranice nejm. 10 let), nesmí trvat déle než **šest měsíců**.
- Po uplynutí této doby (dvou, resp. šesti měsíců) může být vazba výjimečně prodloužena **až o další dva měsíce** a v řízení o *zvláště závažném provinění* (§ 14 odst. 3 trestního zákoníku –horní hranice nejm. 10 let) **až o dalších šest měsíců**, pokud nebylo možné *pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání*.
- K takovému prodloužení může dojít **pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež**.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- *Maximální limit délky vazby v přípravném řízení u nejméně závažných trestných činů v přípravném řízení činí právě zmíněné čtyři měsíce. V řízení před soudem pak může být v řízení o těchto proviněních vazba prodloužena nejvýše o další dva měsíce, takže úhrnná nejvyšší přípustná doba trvání vazby činí šest měsíců.*
- *V řízení o zvlášť závažném provinění naznačená úprava umožňuje základní lhůtu vazby šest měsíců prodloužit v přípravném řízení o dalších šest měsíců (maximum je jeden rok) a v řízení před soudem rovněž o šest měsíců (nejvyšší přípustná doba vazby, jde-li o zvlášť závažné provinění mladistvého, činí osmnáct měsíců).*

Řízení v trestních věcech mladistvých

- O prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení rozhoduje **soudce okresního soudu pro mládež na návrh státního zástupce**.
- Návrh na prodloužení lhůty vazby je povinen doručit státní zástupce tomuto soudu nejpozději **15 dnů** před skončením lhůty; stejně je povinen postupovat i tehdy, jestliže v době kratší než 15 dnů před skončením vazební lhůty podá obžalobu.
- O prodloužení vazby v řízení před soudem rozhoduje **soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež**, který je příslušný věc projednat nebo který věc již projednává.
- Návrh na prodloužení lhůty vazby je povinen předseda senátu doručit nadřízenému soudu pro mládež nejpozději 15 dnů před skončením lhůty.
- Tyto lhůty (lhůty vazby) se počítají od doby, kdy došlo k zatčení nebo zadržení mladistvého, anebo nepředcházelo-li zatčení nebo zadržení, od doby, kdy došlo na základě rozhodnutí o vazbě k omezení osobní svobody mladistvého.
- Po propuštění mladistvého z vazby lze nařít **dohled probačního úředníka nad mladistvým**, který může trvat až do skončení trestního stíhání (§ 47).

Řízení v trestních věcech mladistvých

- V řízení je nutno co nejdůkladněji zjistit též **stupeň rozumového a mravního vývoje mladistvého, jeho povahu, poměry i prostředí, v němž žil a byl vychován, jeho chování před spácháním provinění a po něm a jiné okolnosti** důležité pro volbu prostředků vhodných pro jeho nápravu, včetně posouzení toho, zda a v jakém rozsahu má být uložené výchovné opatření, ochranné opatření nebo trestní opatření. *Zjištění poměrů mladistvého lze uložit příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí, případně též Probační a mediační službě (§ 55).*
- **Zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého a aktuální životní situaci mladistvého (§ 56).**
- Zpráva musí být písemná, pokud předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce neurčí jinak, a musí obsahovat zejména věk mladistvého, stupeň jeho zralosti, dále jeho postoj k provinění a jeho ochotu zajistit nápravu způsobených škod nebo odčinění dalších následků, rodinné poměry mladistvého, včetně vztahu mladistvého k jeho rodičům, stupeň vlivu rodičů na něho a vztah mezi mladistvým, jeho širší rodinou a blízkým sociálním okolím, záznamy o školní docházce, jeho chování a prospěchu ve škole, a je-li zaměstnán, i skutečnosti významné pro posouzení jeho chování v zaměstnání, přehled jeho předchozích provinění a opatření vůči němu použitých, jakož i popis jejich výkonu, včetně způsobu chování mladistvého.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- **Opravné prostředky ve prospěch** mladistvého může podat, a to *i proti jeho vůli*, příslušný *orgán sociálně-právní ochrany dětí*; lhůta k podání opravného prostředku mu běží samostatně.
- **Stížnost ve prospěch** mladistvého mohou podat též jeho *příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, manžel a druh*; lhůta k podání stížnosti jim končí tímž dnem jako mladistvému. **Návrh na povolení obnovy řízení v neprospěch** obviněného může podat *jen státní zástupce* do šesti měsíců od doby, kdy se dozvěděl o skutečnostech odůvodňujících podání návrhu na povolení obnovy, nejdéle však do uplynutí poloviny doby promlčení trestního stíhání (§ 72).

Řízení v trestních věcech mladistvých

- *Zákonný zástupce mladistvého je oprávněn mladistvého zastupovat, zejména zvolit mu obhájce, činit za mladistvého návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se těch úkonů, kterých se podle zákona může zúčastnit mladistvý. Ve prospěch mladistvého může zákonný zástupce tato práva vykonávat i proti jeho vůli.*
- *V případech, v nichž zákonný zástupce mladistvého nemůže vykonávat svá práva a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu těchto práv mladistvému opatrovníka (§ 43).*

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí je bez zbytečného odkladu vyzooměn o zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby mladistvého a o zahájení trestního stíhání mladistvého.
- Vyzooměn je i o hlavním líčení a veřejném zasedání (§ 46 odst. 2, § 60).
- Zástupce příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí v rámci hlavního líčení a veřejného zasedání proti mladistvému může činit návrhy a dávat vyslychaným otázky, slovo k závěrečné řeči mu přísluší po mladistvém (§ 64).
- Doručuje se opis rozsudku a v případě, že nebyl zástupce tohoto orgánu přítomen při vyhlašování usnesení, proti němuž je přípustná stížnost nebo jímž bylo trestní stíhání zastaveno nebo přerušeno anebo věc postoupena, doručí se mu opis tohoto rozhodnutí (§ 67).
- Může podat návrh na změnu nebo zrušení výchovných opatření,
- návrh na upuštění od výkonu ochranné výchovy, návrh na propuštění z ochranné výchovy, návrh na podmíněné umístění mimo výchovné zařízení, návrh na prodloužení ochranné výchovy, návrh na změnu ochranné výchovy.

Řízení v trestních věcech mladistvých

- **Příslušné středisko Probační a mediační služby je bez zbytečného odkladu vyrozuměno o zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby mladistvého a je informováno též o zahájení trestního stíhání mladistvého (§ 46 odst. 2, § 60).**
- Probační a mediační službě doručuje *opis rozsudku* (§ 67).
- Probační a mediační služba *zajišťuje v řízení podle § 75*
- **a) dohled nad mladistvým a**
- **b) v případech kdy dohled nebyl uložen, provádí úkony směřující k tomu, aby mladistvý vedl ve zkušební době řádný život, pokud bylo rozhodnuto**
 - - o propuštění mladistvého z vazby za současného uložení dohledu,
 - - o podmíněném zastavení trestního stíhání,
 - - o podmíněném upuštění od trestního opatření s dohledem,
 - - o uložení obecně prospěšných prací za současného uložení výchovných opatření,
 - - o uložení peněžitého opatření s podmíněným odkladem výkonu,
 - - o podmíněném odsouzení, včetně podmíněného odsouzení s dohledem,

Řízení v trestních věcech mladistvých

- - o podmíněném propuštění z výkonu odnětí svobody, včetně podmíněného propuštění z výkonu odnětí svobody za současného uložení dohledu a
- - o uložení dalších trestních, ochranných a výchovných opatření a soud předal věc Probační a mediační službě.
- **Úkolem probačního úředníka v rámci uloženého dohledu je dohlížet na plnění povinností uložených mladistvému, a za tím účelem také pravidelně navštěvovat mladistvého v jeho bydlišti, na pracovišti a ve škole.**
- **Pomoc a poradenství pak provádí probační úředník v rámci přípravy a realizace individuálně připraveného programu výkonu dohledu pro mladistvého (§ 80).**

Řízení v trestních věcech mladistvých

- Zvláštní ustanovení o trestním řízení ve věcech mladistvých se však neužije
- a) v řízení o proviněních, která obviněný spáchal jednak před dovršením osmnáctého roku, jednak po jeho dovršení, jestliže trestní zákoník na čin spáchaný po dovršení osmnáctého roku stanoví **trest stejný nebo přísnější, nebo**
- b) bylo-li zahájeno trestní stíhání až po dovršení devatenáctého roku mladistvého (§ 73 odst. 1).
- Ustanovení tohoto zákona o účasti orgánu sociálně-právní ochrany dítěte se neužije, jestliže se úkon provádí po dovršení devatenáctého roku věku mladistvého (§ 73 odst. 2).

Řízení proti uprchlému

- Trestní řád dovoluje *výjimečně konat hlavní líčení a veřejné zasedání v nepřítomnosti obžalovaného.*
- Ve zvlášť závažných případech umožňuje trestní řád *konat řízení dokonce i proti obviněnému, kterého není vůbec možno postavit před soud (popřípadě ho nelze ke skutku vyslechnout), a to za předpokladu, že se:*
- trestnímu řízení, resp. trestnímu stíhání vyhýbá pobytem v cizině nebo
- tím, že se skrývá (§ 302).

Řízení proti uprchlému

- Charakteristickým rysem řízení proti uprchlému je to, že orgánům činným v trestním řízení není obviněný (resp. osoba, která má být obviněna) k dispozici, a to z důvodu jeho nepřítomnosti na území České republiky, nebo vzhledem k tomu, že jeho pobyt není těmto orgánům znám.
- Jde o řízení, které do značné míry omezuje principy spravedlivého procesu, nutně musí být provedeno jen na základě ústavní zásady vyslovené v čl. 4 odst. 4 LPS a nikoli jen proto, aby věc byla urychleně vyřízena.
- Je povinností soudu (a stejně tak ostatních orgánů činných v trestním řízení) v průběhu celého trestního stíhání zkoumat, zda důvody pro konání řízení proti uprchlému jsou stále dány (srov. nálezn Ustavního soudu sp. zn. IV. US 200/96 ze dne 21. 11. 1996).

Řízení proti uprchlému

- **Řízení proti uprchlému** lze konat jen proti obviněnému, jehož totožnost je známa natolik, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou, nikoli tedy proti neznámému pachateli.
- Na vyhýbání se trestnímu řízení pobytem v cizině lze usuzovat zejména tehdy, jestliže obviněný, resp. osoba, která má být teprve obviněna, opustil území republiky, popř. se zdržuje v cizině právě v tomto úmyslu, který je nutno pro závěr, aby bylo možno konat uvedený druh řízení, zjistit.
- Oprávněnost či neoprávněnost pobytu v cizině není základním předpokladem pro závěr o vyhýbání se trestnímu řízení.

Řízení proti uprchlému

- *Skrývání* představuje takové maření průběhu trestního řízení, kdy pachatel se sice zdržuje na území republiky, ale záměrně na neznámém místě, aby tak zabránil svému zadržení, resp. zajištění.
- Způsob jednání lze částečně porovnat s **důvody tzv. útěkové vazby (§ 67 písm.a) tr. ř.**
- *Znak skrývání* by (na rozdíl od uvedeného důvodu vazby) *nebyl* naplněn tehdy, jestliže by *obviněný často měnil místo svého pobytu či zaměstnání za předpokladu, že přitom plnil zákonem uložené povinnosti* (např. přihlášení se k trvalému pobytu).
- Podobně by nešlo o skrývání v případě, kdy se pachatel *střídavě zdržuje v místě trvalého pobytu a v místě (místech) přechodného pobytu.*

Řízení proti uprchlému

- Zahájení trestního stíhání – v řízení proti uprchlému se trestní stíhání zahajuje doručením usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného obhájci.
- V řízení proti uprchlému musí mít obviněný vždy obhájce.
- Obhájce má stejná práva jako obviněný a jen jemu se doručují všechny písemnosti určené pro obviněného.
- Obhájce vystupuje svým jménem jako obhájce obviněného, ne tedy jménem obviněného (§ 304, § 306).

Řízení proti uprchlému

- **Předvolání** obviněného k hlavnímu líčení a k veřejnému zasedání se vhodným způsobem **uveřejní**. Uveřejnění je nutno chápat jako obligatorní podmínku konání hlavního líčení, popř. veřejného zasedání. Hlavní líčení, popř. veřejné zasedání se poté provede i v nepřítomnosti obviněného, a to bez ohledu, zda se o něm dověděl (§ 306 odst. 2).
- Uveřejnění se zde provádí tak, že předvolání je vyvěšeno po stanovenou dobu na úřední desce příslušného soudu. Dalším vhodným způsobem může být uveřejnění předvolání ve veřejných sdělovacích prostředcích.
- Opomenutí této povinnosti má stejné právní účinky, jako když není předvolání obviněnému řádně doručeno, a je tedy **podstatnou vadou řízení**.

Řízení proti uprchlému

- Řízení proti uprchlému před soudem se koná na návrh státního zástupce nebo i bez takového návrhu; soud tedy může provést řízení proti uprchlému i bez návrhu státního zástupce.
- Návrh státního zástupce jinak může být učiněn již v **obžalobě** (§ 305).
- **Novela trestního řádu z roku 2001**, oproti dosavadní úpravě řízení proti uprchlému, která neupravovala postup v případech, kdy v průběhu řízení nebo po pravomocném odsuzujícím rozsudku odpadly důvody konání tohoto způsobu řízení, výslovně stanoví **možnost pokračovat v trestním řízení, jestliže pominou důvody řízení proti uprchlému, a to i v případě, jestliže řízení již skončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem**. Takto chce právní úprava reagovat na požadavky vyplývající zejména z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.) a zabezpečit i v tomto řízení právo obviněného na řádný proces.

Řízení proti uprchlému

- Ustanovení § 306a odst. 1 tr. ř. stanoví, že **pominou-li důvody řízení proti uprchlému**, pokračuje se v trestním řízení podle obecných ustanovení.
- Požaduje-li to obviněný, provedou se v řízení před soudem znovu důkazy v předchozím soudním řízení provedené, u nichž to jejich povaha připouští, nebo jejichž opakování nebrání jiná závažná skutečnost; v opačném případě se obviněnému protokoly o provedení těchto důkazů přečtou a umožní se mu, aby se k nim vyjádřil.
- V případě, že řízení již skončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem, je možné k návrhu odsouzeného v řízení pokračovat provedením nového hlavního líčení.
- Návrh na zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku musí být podán do osmi dnů od doručení rozsudku soudu prvního stupně. Doručení návrhu v uvedené lhůtě má za následek zrušení rozsudku a provedení nového hlavního líčení.

Řízení proti uprchlému

- Odsouzený musí být **poučen** o právu navrhnout zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku, a to při jeho doručení (§ 306a odst. 2). **Přiměřeně** (to znamená s určitými odchylkami, nikoli zcela shodně) se postupuje, **vyžaduje-li to mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána** (může jít o dvoustrannou nebo mnohostrannou mezinárodní smlouvu).
- **V novém řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v neprospěch obviněného (zákaz reformace in peius).**

Odklon v trestním řízení

- **Podmíněné zastavení trestního stíhání** (obdobně jako narovnání), představuje jednu z forem tzv. **odklonu v trestním řízení**.
- **Odklony** rozumíme *procesní formy, či typy trestního řízení, které se „odklánějí“ od standardního průběhu trestního řízení.*
- *Odklon tedy spočívá ve vyřízení trestní věci nestandardním způsobem; přitom se zpravidla neuplatní stadium soudního projednání trestní věci.*
- Odklony od standardního trestního řízení jsou podle české právní úpravy zejména *řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání a o vydání trestního příkazu.*
- První dva typy trestního řízení předpokládají zapojení stran do řešení trestní věci a nejsou spojeny s uložením trestu (byť určitou formu sankce v sobě obsahují), vydání trestního příkazu představuje zkrácené písemné řízení, bez provedení dokazování a součinnosti stran. Samotný trestní příkaz má účinky odsuzujícího rozsudku a vždy jím musí být uložen trest.

Odklon v trestním řízení

- *Podmíněné zastavení trestního stíhání bylo přijato novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 292/1993 Sb., s účinností od 1. ledna 1994, narovnání se stalo součástí trestního řízení novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 152/1995 Sb., která nabyla účinnosti 1. září 1995, trestní příkaz byl již používán dříve.*
- *Podmíněné zastavení trestního řízení a narovnání se uplatní zvláště v případech, kdy:*
- *Jde o řízení o přečinu (tj. všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy s horní hranicí trestu odnětí svobody do pěti let,*
- *jedná se do značné míry o konflikt mezi obviněným a poškozeným, který lze řešit ve prospěch poškozeného, a*
- *s přihlédnutím k osobě pachatele tento způsob vyřízení věci je v souladu s veřejným zájmem, přičemž zároveň lze takto získat i prostředky potřebné pro pomoc obětem trestné činnosti*

Odklon v trestním řízení

- Role zprostředkovatele urovnání konfliktu mezi obviněným a poškozeným může být svěřena **probačnímu úředníkovi**, který jako mediátor může působit při přípravě dohody mezi obviněným a poškozeným, připravit další potřebné podklady pro podmíněné zastavení trestního stíhání a poté i kontrolovat její plnění.
- Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě mediaci jako **mimosoudní zprostředkování** za účelem *řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu* vykonávanou *v souvislosti s trestním řízením.*
- Mediaci lze provádět jen s *výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.*

Odklon v trestním řízení

- **Mediace** a ujednání v rámci ní dosažená patří mezi tzv. **alternativní postupy**, které *směřují k řešení trestních věcí realizované mimo systém trestního práva*.
- **Mediace** z pohledu trestního práva procesního je **zvláštní neprocesní formou** alternativního řešení trestních věcí, jejíž výsledky se však mohou promítnout do rozhodnutí ve věci.
- Dojde-li v rámci mediace **k dosažení dohody** o vypořádání vzájemných vztahů mezi obviněným a poškozeným, a to i včetně **odčinění újmy** způsobené trestným činem, **může tím být současně splněna jedna z podmínek pro uplatnění odklonu v trestním řízení**.

Podmíněné zastavení trestního stíhání

- Podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307, § 308) lze charakterizovat jako rozhodnutí prozatímní, se stanovením zkušební doby, vázané na splnění určitých podmínek a povinností uložených obviněnému.
- Z pohledu trestního práva hmotného trestní odpovědnost pachatele trvá, z pohledu práva procesního se věci i nadále zabývají orgány činné v trestním řízení.
- Obviněný má nadále možnost požadovat řádné projednání věci příslušným soudem.
- Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se blíží mezitímnímu rozhodnutí o věci, neboť jde pouze o **předběžný výrok o vině** a trestní stíhání není ani poté, kdy zmíněné rozhodnutí nabude právní moci, skončeno.

Podmíněné zastavení trestního stíhání

- Podle platné právní úpravy použití tohoto institutu přichází v úvahu v řízení o přečinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Další podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání jsou:
 - *souhlas obviněného a doznání k činu,*
 - *nahrazení škody obviněným, pokud byla činem způsobena nebo uzavření dohody o náhradě škody s poškozeným, anebo učinění jiných potřebných opatření k její náhradě, a*
 - *vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.*
- Uvedeného procesního institutu mohou po splnění zákonných podmínek a s předchozím souhlasem obviněného použít soud a v přípravném řízení státní zástupce.
- V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je třeba uvést dobu, po kterou se trestní stíhání podmíněně zastavuje. Tato zkušební doba činí od šesti měsíců do dvou let a započne plynout právní mocí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Podmíněné zastavení trestního stíhání

- V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se dále mohou obviněnému uložit **přiměřená omezení a povinnosti** směřující k tomu, aby obviněný *v průběhu zkušební doby vedl řádný život* (§ 307 odst. 4).
- Proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání může *obviněný a poškozený podat stížnost*, jež má odkladný účinek. Pokud o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodl soud, má toto právo *též státní zástupce* (§ 307 odst. 5).
- Pokud obviněný v průběhu zkušební doby *vedl řádný život, splnil povinnosti jemu uložené, nahradil způsobenou škodu a vyhověl i dalším uloženým omezením, rozhodne orgán, který trestní stíhání v prvním stupni podmíněně zastavil, že se osvědčil.*
- Pokud však obviněný ve zkušební době *nevyhoví uloženým podmínkám, bude se v jeho trestním stíhání pokračovat.*

Podmíněné zastavení trestního stíhání

- Právní moci rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, nebo uplynutím lhůty uvedené v § 308 odst. 2 **nastávají účinky zastavení trestního stíhání** § 11 odst. 1 písm. f). Vytváří se překážka rei iudicatae.
- Pokračování v trestním stíhání obviněného pro týž skutek bude možné jen v případě zrušení rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání v řízení o stížnosti pro porušení zákona nebo v řízení o obnově.

Narovnání

- **Narovnání** - stejně jako podmíněné zastavení trestního stíhání - představuje formu **odklonu v trestním řízení**.
- Obdobně jako podmíněné zastavení trestního stíhání má přispět k řešení konfliktu mezi pachatelem a poškozeným ve společenských vztazích.
- Institut narovnání, který byl přijat v souladu s **Doporučením Rady Evropy č. R. /87/ 18 ze dne 17. 9. 1987 o zjednodušení trestního řízení**.
- Narovnání přichází v úvahu u **deliktů, které mají povahu konfliktu mezi obviněným a poškozeným**. V takových případech se bude klást důraz v první řadě na urovnání sporu mezi těmito stranami a teprve poté se přistoupí k potrestání pachatele, resp. působení na pachatele trestného činu.

Narovnání

- Podle platné právní úpravy použití i tohoto institutu přichází v úvahu v řízení o přečinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož **horní hranice nepřevyšuje pět let**. Dalšími předpoklady pro schválení narovnáni jsou:
 - *souhlas obviněného i poškozeného,*
 - *prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,*
 - *úhrada poškozenému škody způsobené trestným činem nebo potřebné úkony obviněného k její úhradě, popřípadě jiný způsob odčinění újmy vzniklé trestným činem,*
 - *obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům a takové plnění není zřejmě nepřiměřené závažnosti přečinu,*
 - *vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům lze považovat takový způsob vyřízení věci za dostačující (§ 309 odst. 1).*

Narovnání

- Obviněný **musí** nahradit poškozenému škodu, která byla způsobena trestným činem.
- **Škoda** je zde chápána v nejširším smyslu – *jakákoli újma na právech a jiných hodnotách způsobená trestným činem ve smyslu § 43 odst. 1.*
- *Za poškozeného ve smyslu § 309 odst. 1 je tedy třeba chápat nejen osobu, která má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, která mu byla způsobena trestným činem, ale též každého, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda bez ohledu na to, zda má podle zákona i nárok na náhradu škody (srov. § 309 odst. 1 písm. b), který předpokládá nejen náhradu škody, způsobenou trestným činem, ale vyžaduje, aby obviněný případně jinak odčinil újmu vzniklou trestným činem).*

Narovnání

- Ani u narovnání však není vyloučeno věc řešit vypořádáním mezi obviněným a poškozeným dohodou o náhradě škody.
- Oproti podmíněnému zastavení trestního stíhání nepostačuje jen uzavření **dohody o náhradě škody** mezi obviněným a poškozeným, protože podmínky narovnání jsou pro obviněného stanoveny přísněji, a to s ohledem na právní účinky narovnání.
- Plnění takové dohody musí být zajištěno některým z občanských zajišťovacích institutů tak, aby poškozený mohl dosáhnout uspokojení svého nároku i v případě, kdy obviněný po zastavení trestního stíhání dohodu nesplní.

Narovnání

- Před rozhodnutím o schválení narovnáání soud a v přípravném řízení státní zástupce **vyslechne obviněného a poškozeného**, zejména:
 - k způsobu a okolnostem uzavření dohody o narovnáání,
 - zda dohoda o narovnáání mezi nimi byla učiněna dobrovolně a zda souhlasí se schválením narovnáání.
- Obviněného vyslechne také k tomu, zda rozumí obsahu obvinění a zda si je vědom důsledků schválení narovnáání.
- Součástí výslechu obviněného musí být i prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Před výslechem je třeba **obviněného i poškozeného poučit** o jejich právech a o podstatě institutu narovnáání (§ 310).

Narovnání

- Rozhodnout o narovnání může po novele trestního řádu z roku 2001 v přípravném řízení *státní zástupce*.
- Proti jeho rozhodnutí mohou *podat stížnost obviněný a poškozený*
- Rozhoduje-li o narovnání soud, proti rozhodnutí o schválení narovnání může podat *stížnost též státní zástupce*. Stížnost má odkladný účinek.
- *Prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, má význam pouze pro řízení o schválení narovnání. Jestliže však ke schválení narovnání nedojde, nelze k tomuto prohlášení přihlížet jako k důkazu (§ 314).*
- Rozhodnutí o schválení narovnání se eviduje jako skutečnost významná pro trestní řízení podle zvláštního zákona (§ 313).

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- Samosoudce po novele trestního řádu provedené zákonem č. 292/1993 Sb., koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož **horní hranice nepřevyšuje pět let** (§ 314a odst. 1).
- Ze systematického zařazení tohoto oddílu vyplývá, že **samosoudce je příslušný nejen k provádění všech úkonů soudu v řízení po podání obžaloby, ale i ve vykonávacím řízení a v řízení o zahlazení odsouzení.**
- Samosoudce rozhoduje jen v prvním stupni, a to jen v řízení před okresním soudem.
- Řízení před samosoudcem se však nekoná, jestliže má být uložen souhrnný trest nebo společný trest a dřívější trest byl uložen v řízení před senátem.

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- Hlavní odchylky od obecného způsobu řízení jsou zejména:
- Řízení koná **samosoudce** (nikoli senát).
- Samosoudce je v řízení subjektem všech práv a povinností, která v řízení před senátem náleží **senátu nebo předsedovi senátu**.
- Samosoudce **nekoná neveřejné zasedání** (§ 314b odst. 4, 5).
- Samosoudce **nekoná předběžné projednání obžaloby** (§ 314c), obžalobu však přezkoumá z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 a § 186 a podle výsledku přezkoumání obžaloby učiní některé z rozhodnutí uvedených v § 314c odst. 1 písm. a) až c).
- Je-li obviněný ve **vazbě**, rozhodne samosoudce po přezkoumání obžaloby o dalším trvání vazby, pokud nenařídí hlavní líčení (§ 314c odst. 3).

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- Samosoudce může za podmínek uvedených v § 314d odst. 3 vyhotovit zjednodušený písemný rozsudek, který neobsahuje odůvodnění (viz § 120 odst. 1 písm. d).
- Zjednodušený písemný rozsudek obsahuje po úvodních slovech „Jménem republiky...“ další náležitosti uvedené v § 120 odst. 1 písm. a), b) a výrokovou část rozsudku.
- Poté musí být uvedeno, že odpadá odůvodnění rozsudku, protože se státní zástupce a obviněný vzdali odvolání, nebo učinili prohlášení o tom, že se vzdávají odvolání.
- Toto prohlášení učinili ve lhůtě, kterou jim samosoudce stanovil.
- Součástí rozsudku je poučení o opravném prostředku (§ 120 odst. 1 písm. e).
- Ústně vyhlášený rozsudek však musí mít náležitosti podle § 128 odst. 2 – viz vyhlášení rozsudku.

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. zavedla tzv. zkrácené přípravné řízení (§ 179a až § 179f).
- Ustanovení § 314b odst. 1 v této souvislosti stanoví, že věci v nichž se konalo zkrácené přípravné řízení, samosoudce projedná ve zjednodušeném řízení.
- Jedná se o řízení o návrhu státního zástupce na potrestání.
- Trestní stíhání se zde zahajuje tím, že návrh státního zástupce na potrestání podezřelého byl doručen soudu.
- Byl-li soudu s doručením návrhu předán **zadržený podezřelý**, soudce jej do 24 hodin vyslechne jako **obviněného**, zejména k okolnostem zadržení a důvodům vazby, dále k tomu, které skutečnosti považuje za nesporné, a zda souhlasí s tím, aby takové skutečnosti nebyly v hlavním líčení dokazovány.

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- Podle povahy věci buď **vydá rozhodnutí**, jež může vydat mimo hlavní líčení, nebo obviněnému **doručí předvolání k hlavnímu líčení, které se může se souhlasem obviněného konat ihned po jeho výslechu.**
- Současně rozhodne o **vazbě**, a vezme-li do vazby obviněného, který si **obhájce** dosud nezvolil, ani mu nebyl ustanoven (§ 179b odst. 2), umožní mu, aby si zvolil ve stanovené lhůtě obhájce (§ 38), a pokud tak neučiní, obhájce mu ustanoví (§ 39 odst. 1).
- **Při hlavním líčení ve zjednodušeném řízení samosoudce vyslechne obviněného.**
- Poté může samosoudce rozhodnout o **upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné** a s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není **závažného důvodu** o těchto prohlášeních pochybovat. Se souhlasem státního zástupce a obviněného může přečíst i úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů (§ 314d odst. 2).

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat **trestní příkaz**, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení (§ 314e tr. ř.).
- Trestní příkaz účinky odsuzujícího rozsudku.
- Účinky spojené s vyhlášením rozsudku nastávají doručením trestního příkazu obviněnému.
- Základním předpokladem vydání **trestního příkazu** je, že **skutkový stav je spolehlivě prokázán zjištěnými důkazy**.

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- Trestním příkazem lze uložit
 - a) trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu,
 - b) domácí vězení do jednoho roku,
 - c) trest obecně prospěšných prací,
 - d) trest zákazu činnosti do pěti let,
 - e) peněžitý trest,
 - f) trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
 - g) vyhoštění do pěti let,
 - h) zákaz pobytu do pěti let,
 - i) trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let.
- Náhradní trest odnětí svobody za peněžitý trest nesmí ani s uloženým trestem odnětí svobody přesahovat jeden rok.

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- **Trestní příkaz nelze vydat** v řízení proti osobě, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, jestliže má být rozhodováno o ochranném opatření, jestliže má být uložen souhrnný trest nebo společný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem (§ 314e odst. 4).
- Obsahové náležitosti trestního příkazu jsou stanoveny v § 314f tr. ř. Trestní příkaz **neobsahuje odůvodnění**, avšak **jeho součástí vždy musí být poučení o právu obviněného domáhat se ve stanovené lhůtě, aby jeho věc byla projednána v hlavním líčení**.
- Nevyužije-li obviněný tohoto práva, má příkaz účinky pravomocného rozsudku.
- Trestní příkaz se *doručuje obviněnému, státnímu zástupci a poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody.*
- Obviněnému se doručuje do vlastních rukou (§ 63 odst. 1 a 3). Má-li obviněný obhájce, doručí se trestní příkaz též jemu (§ 314f odst. 2).

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- Zvláštní opravný prostředek směřující proti trestnímu příkazu se nazývá odpor (§ 314g tr. ř.).
- Právo podání odporu proti trestnímu příkazu má *obviněný, dále osoby, které jsou oprávněné podat v jeho prospěch odvolání a státní zástupce*.
- Opor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal, a to ve lhůtě osmi dnů od jeho doručení (§ 314g odst. 1).
- Byl-li podán proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou ve lhůtě odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení; při projednávání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu (neplatí tedy zákaz reformationis in peius).
- Jinak se trestní příkaz stane pravomocným a vykonatelným (tzn. odpor nebyl podán, nebo nebyl podán oprávněnou osobou včas).

Řízení před samosoudcem a trestní příkaz

- Je-li obviněný stíhán pro trestný čin uvedený v § 163a, může poškozený vzít souhlas s trestním stíháním zpět až do doby, než je trestní příkaz doručen některé z osob výše uvedených.
- Zpětvzetím souhlasu se trestní příkaz ruší a samosoudce trestní stíhání zastaví (§ 314g odst. 3).
- Státní zástupce pak může vzít obžalobu zpět do doby, než je trestní příkaz doručen některé z osob výše uvedených.
- Zpětvzetím obžaloby se trestní příkaz ruší a věc se tím vrací do přípravného řízení (§ 314g odst. 4).

Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

- Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. zařadila mezi zvláštní způsoby řízení zcela nový oddíl šestý nazvaný řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu.
- Ustanovení § 314h až 314k přináší chybějící právní úpravu procesního postupu orgánu činného v trestním řízení poté, co bylo jeho rozhodnutí či jiný jeho zásah do ústavně zaručených práv nebo svobod zrušen nálezem Ústavního soudu.
- Právní úprava řízení vychází z ústavního principu, že vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.^[1]
- ^[1] Srov. čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR.

Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

- Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu vychází ze zásady, podle které orgán činný v trestním řízení, jehož rozhodnutí bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu, pokračuje v tom stadiu řízení, které bezprostředně předcházelo vydání zrušeného rozhodnutí.
- Tato zásada platí jen, nestanoví-li v tomto směru něco jiného samotný nález, nebo trestní řád.
- Při pokračování v trestním řízení je příslušný orgán činný v trestním řízení vázán právním názorem, který vyslovil ve věci Ústavní soud, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení Ústavní soud nařídil (§ 314h).

Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

- V odst. 2 § 314h tr. ř. je pak upraven procesní postup orgánů činných v trestním řízení ve věcech, kdy nález Ústavního soudu neruší rozhodnutí, ale reaguje na porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody jiným zásahem orgánu veřejné moci.
- Jde např. o problematiku průtahů v řízení před obecnými soudy, použití nezákonných důkazních prostředků (např. odposlech a záznam telekomunikačního provozu či domovní prohlídka).
- Bylo-li nálezem Ústavního soudu *zrušeno rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení pouze ve prospěch obviněného,*
 - a) doba od právní moci původního rozhodnutí ve věci samé do doručení nálezu Ústavního soudu se do promlčecí doby nezapočítává,
 - b) nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch; jde-li o jiné rozhodnutí, platí ustanovení § 150 přiměřeně, zákaz reformationis in peius
 - c) nepřekáží jeho smrt provedení dalšího řízení a trestní stíhání nelze zastavit proto, že obviněný zemřel.

Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

- Ve smyslu ustanovení § 82 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, Ústavní soud rozhodne nálezem, kterým *ústavní stížnosti zcela vyhoví, nebo ústavní stížnost zcela zamítne, anebo jí zčásti vyhoví a zčásti ji zamítne.*
- Právě na tyto případy, kdy Ústavní soud ústavní stížnosti **vyhoví jen zčásti (zruší napadené rozhodnutí jen v jeho určité části) a ve zbývající části ústavní stížnost zamítne (ostatní části rozhodnutí ponechá v platnosti)**, dopadá ustanovení **§ 314j tr. ř.**
- Obecnému soudu je v takovém případě uložena povinnost nejen **pokračovat v řízení, ale také neprodleně stanovit ve veřejném zasedání rozsudkem přiměřený trest za trestné činy, zrušovacím nálezem nedotčené.** Nezbytnou podmínkou uplatnění tohoto procesního postupu obecného soudu **doručení nálezem Ústavního soudu dotčenému orgánu činnému v trestním řízení.**

Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

- Ustanovení § 314k tr. ř. přináší řešení problematiky spočívající ve zrušení pravomocného a vykonatelného rozsudku nálezem Ústavního soudu, čímž zaniká právní titul pro výkon uloženého trestu odnětí svobody.
- V těchto případech obecný soud musí neprodleně rozhodnout o vazbě, a tak zajistit obviněného pro účely dalšího řízení.
- Nezbytnou podmínkou uplatnění tohoto procesního postupu obecného soudu **doručení** nálezu Ústavního soudu dotčenému orgánu činnému v trestním řízení.

Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

- **Jiným rozhodnutím** se např. rozumí usnesení soudu o vzetí obviněného do vazby, může jít i o příkaz soudce k provedení domovní prohlídky, k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, o příkaz státního zástupce k provedení prohlídky jiných prostor, povolení k sledování osob a věcí, atd.
- Je potřebné upozornit na to, že zrušovací nález Ústavního soudu může ústavní stížností napadená rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení pouze rušit. Tím je dána nezbytnost přijmout opatření v návaznosti na zrušení příslušného rozhodnutí.
- **Jiné vhodné opatření** může spočívat např. v tom, že se určité opatření naznačené ve zrušeném rozhodnutí neprovede (např. vydání věci podle § 80 odst. 1 věty druhé).

Řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu

- Přezkum NS - NS v neveřejném zasedání přezkoumá **zákonost** příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, a to **k návrhu osoby** (viz § 88 odst. 8 tr. ř.)
- **Rozhodnutí NS o porušení zákona** – příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu byl vydán nebo jeho provedení bylo v rozporu se zákonem – **vysloví usnesením porušení zákona.**
- Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.
- **Rozhodnutí NS o tom, že zákon nebyl porušen** – příkaz byl vydán a jeho provedení bylo v souladu s podmínkami § 88 odst. 1 tr. ř. - **NS vysloví usnesením, že zákon nebyl porušen.**
- Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.